

**INSCRIȚIILE CREȘTINE TIMPURIU,
LATINEȘTI ȘI GRECEȘTI –
DOVEZI INCONTESTABILE ALE PRACTICII
BOTEZĂRII COPIILOR MICI
(PARTEA a II-a)**

Pr. cercet. III dr. Liviu PETCU
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași

Abstract

In this second part I have continued with the rendition of epitaphs translated from Latin and ancient Greek and I have highlighted some monumental inscriptions which decorated baptisteries and contiguous chapels. The construction of catacombs, the works of art found inside them, the inscriptions on tombs all come together as proofs of the simplicity of faith, the purity of the doctrine, the force of sentiment, the changing of life for most of the members of Christ's church from early centuries. A light had come into the world, the Light of the world – Christ our God, and the dark passages of cemeteries were enlightened by it and shined. The epitaphs also reveal the fact that the Holy Anointment was being performed immediately after baptism and that godfathers were also witnesses to it. Thanks to epitaphs we have the certainty that the anointment had taken place immediately after baptism in a special part of the baptistery called consignatorium. We know that the gifts of baptism are numerous. Although many believe that the only gift it offers is the forgiveness of sins, the first Christians baptised children not only for this reason but also in order for them to receive the gifts of holiness and legitimation, so that they could become sons of God and dwellings of the Holy Spirit. If they are not baptised they cannot receive the Holy Communion and therefore their most perfect union with God in this world cannot be achieved. Apart from this, as some Christian historians and theologians underline, the high rate of mortality among new-borns in the ancient world, something that Christian inscriptions painfully illustrate, encouraged the practice of baptism shortly after birth, as an assurance, no matter what the future was holding. The inevitable conclusion that we can draw from these truths is that, since one of the effects of baptising young children is that though it they become members of the Church, in other words parts of the mystical body of Christ, united with Him, their head, and can receive the Holy and Godly Communion, if these benefits are not bestowed upon them, they risk not getting into the kingdom of Heaven. This is the strongest argument according to which young children and new-borns were baptised.

Keywords: inscriptions, early, Christian, Latin, Greek, practice, pedobaptism.

„Qui gratiam accepit Domini nostri”

PASTOR ET TitIANA MARCIANA ET
 CHREST (e) (Marci) ANO FILIO BENEMERENTI (in)
 ꝥ D N FEC (erunt) QVI VIXIT ANNVS XII M II ET dies...
 QVI GRATiaM ACCEPIT D N DIE XII KAL OCTOBRES
 ... VIO PATERNO II COSS ET REDE(dit) XI KAL*
 VIBAS INTER SANCTIS HAmen

Catacomba Sf. Calist, Roma¹, datată – anul 268 Anno Domini.

(Boldetti, *Osservazioni sopra i sacri cimiteri. Christian inscriptions from catacombs*, 1720, p. 80; De Rossi, *Inscriptiones christianae urbis Romae septimo saeculo antiquiores*, vol. I, Roma, 1888, p. 16.)

„Pastor, Titiana, Marciana și Chreste au făcut acesta pentru Marcianus, vrednicul lor fiu întru Hristos, Domnul nostru, care a trăit doisprezece ani, zece luni și... zile, care a primit [harul] Domnului nostru în a douăsprezecea zi înainte de Calendele lui Octombrie... Paternus fiind consul pentru a doua oară, și și-a dat [sufletul] în a unsprezecea zi înainte de Calende. Fie să trăiască pe vecie printre sfinți. Amin.”

Această inscripție este importantă pentru epoca sa, deoarece poartă data A. D. (Anno Domini) 268. De Rossi a completat al patrulea rând, „qui gratiam accepit Domini nostri”, *i.e.* (*Id est* = adică) care a primit botezul; iar următoarea linie sugerează că decedatul, un băiat de doisprezece ani, a murit aproape în ziua botezului său; el pare să fi fost botezat atunci când se afla în pericol de moarte.

O înregistrare a botezului într-o inscripție funerară se limitează aproape exclusiv la cazul morții persoanei botezate (fie copil sau adult), la scurt timp după primirea acelei Taine.

Iată și alte inscripții care indică botezul pruncilor:

* „Et reddidit (spiritum) XI Kalendas (octobris)”.

¹ Sursa următoarelor zece inscripții o constituie cartea lui H.P.V. Nunn, citată deja, *vide supra*, însă am considerat necesar să precizez, pe lângă aceasta, și alte surse, precum se va vedea.

TYCHE · DVLCIS
 VIXIT · ANNO · VNO ·
 MENSIBVS · X · DIEB · XV
 ACCEPTIT · VIII · KAL.. ·
 REDDIDIT · DIE · S · S

„*Accepit (gratiam) et reddidit (spiritum) die suprascripta.*”

Roma, Catacomba Priscilla, secolul al III-lea.

„Dulcea Tyche a trăit un an, 10 luni, 15 zile. A primit harul în a opta zi înainte de Calende... Și-a dat (sufletul) în ziua scrisă deasupra (adică în aceeași zi)”

BENEMERENTI · ANTONIAE · CYRIACETI · QVAE · VIXIT
 ANNIS · XVIII · M · II · D · XXVI I
 ACCEPTA · DEI · GRATIA · QVARTA · DIE I
 VIRGO · OBIIT · IVLIVS · BENEDICTVS · PATER I
 FILIAE · DVLCISSIMAE I
 ET · INCOMPARABILI · POSVIT · D · XII · KAL · DEC

Catacomba Sf. Callist. Datat: Anno Domini 363.

„Pentru vrednica Antonia Cyriacete, care a trăit 18 ani, 2 luni și 26 de zile. A primit harul Domnului (Botezul) și a murit fecioară în a patra zi (după botez); Iulius Benedictus, tatăl ei, a pus acest monument pentru fiica sa dulce și de neegalat. A douăsprezecea dintre calendele lui Decembrie.”

POSTVMIS · EVTENION · FIDELIS · QVI · GRATIAM ·
 SANCTAM CONSECVTVS · EST · PRIDIE · NATALI · SVO

Filippo Buonarroti, *Vetri cimiteriali*, apud H.P.V. Nunn, *op. cit.*, p. 105.

Postumius Eutenion este numit aici „fidelis”, „credincios” pentru că fusese botezat; acest lucru fusese făcut cu o zi înainte („pridie”) de moartea sa, care se numește „dies natalis”, *i.e.* data nașterii sale în viața adevărată. Sintagma „dies natalis” continua să însemne și „zi de naștere, aniversară”, pe lângă acest sens minunat dat de creștini, anume de „naștere pentru ceruri, pentru Dumnezeu”.

FUIT · MIHI · NATIBITAS · ROMANA · NOMEN · SI QVÆRIS ·
IVLIA · BOCATA · SO · QVE · VIXI · MVNDA ·
CVM · BYRO · MEO · FLORENTIO ·
CVI · DEMISI · TRES · FILIOS · SVPERSTETES ·
MOX · GRATIA · DEI · PERCEPI ·
SVSCEPTA · IN · PACE · NEOFITA

Catacomba Sf. Callist.

Fiind vorba de latina creștină, a fost folosită expresia *bocata so* pentru *vocata sum* (în latina clasică). Această Julia pare să fi murit imediat după ce a primit botezul.

ResTITVTA PIENtissima...

(a)CEP

TA Dei gratia

Cimitirul Sfinții Petru și Marcellinus.

„Mântuită

Cea mai credincioasă (pioasă)...

A primit harul Domnului (Botezul)”

Reprezentarea porumbelului, emblema sufletului, este inserată aici în mijlocul cuvintelor care indică botezul.

KALΩC · HEIQMENOC
THN · XAPIN · TOY · ΘEOY

„... care a fost făcut vrednic să primească cum se cuvine harul lui Dumnezeu.”

ϜVRSO · ET · POLEMIO · CONSS (A. D. 338)
NOMINE · PVELLA · FELITE · IN · ANNIS
PM · TRIGINTA · PERCIPET · SEPTIMV · KAL · APRIL
ET · DECESSIT · IN · PACE ·
POST · TERTIV · KAL · MAI
DIE · MERCVRI · ORA · DIEI · NONA

Catacomba Domitilla.

Vide et O. Marucchi (Ed.), *Nuovo Bullettino di archeologia cristiana*, Contributors: Bonavenia, Franchi de' Cavalieri, Gatti, Kanzler, Wilpert, 1899, p. 279.

Defuncta, Phelite (? Philete) pe nume, este numită aici *puella* (= fată, tânără, copilă; fiică, femeie tânără, iubită²) fiind doar la începutul copilăriei sale spirituale, având vârsta de doar treizeci de ani la moartea sa. Inscripția glăsuiește că ea a primit (harul) pe 26 martie 338 și a murit pe 3 mai în același an. Acum, în 338, ziua de Paște a căzut exact pe 26 martie; și ea trebuie să fi fost botezată la această mare sărbătoare, poate când era deja bolnavă, pentru că a murit la mai puțin de o lună. Se observă că ziua săptămânii (miercuri) și ora morții ei (nouă) sunt, de asemenea, consemnate în epitaf.

NATUS · PUER · NOMINE · PASCASIVS
 DIESS · PASCALES · PRID · NON · APRIL
 DIE · IOBIS · CONSTANTINO
 ET · RVFO · VV · CC · CONSS · QVI · VIXIT
 ANNORVM · VI · PERCEPT
 XI · KAL · MAIAS · ET · ALBAS · SVAS
 OCTABAS · PASCAE · AD · SEPVLCRUM
 DEPOSVIT · IIII · KAL · MAI · FL · BASILIO
 V · C · CONsule

(Fabretti, *Inscriptiones domesticae*, chap. VIII. No. 70, Roma, 1703, in folio.)

Acest copil, Pascasius pe nume, s-a născut pe 4 aprilie 457, în ziua de joi, după Paști, și a trăit șase ani. A fost botezat pe 2 aprilie, 463 (Ajunul Paștelui) și a murit în octava Paștilor, pe 29 aprilie a aceluiași an. Astfel, deoarece a murit neofit și încă purtând haina albă a botezului, este descris ca așezând hainele albe³ în mormântul său, „albas suas in sepulcro deposuit”.

²Theodor Iordănescu, Mariana Diaconescu și Ana-Cristina Halichias, *Dicționar Latin-Român*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2003, p. 531.

³Îndată ce ieșea din apa Botezului, noul creștin era îmbrăcat într-o haină albă, curată și strălucitoare, care era un semn al veacului ce va să fie, dar reprezenta și puterea de renaștere spre o viață nouă, puritatea și libertatea. Prin aceasta se arăta

P

... IGNA SE BIBO INMERVM LOCVM P

... ORDLA A DP STOLIS SVIS

(sic)

„... et Benigna se vivo emerunt locum Concordiana (?) depositis stolis suis.”

Catacomba Sfântul Callist.

(De Rossi, *Roma sotterranea, cristiana*, vol. III, 1877, p. 405.)

Această inscripție (care conține erori de ortografie) înregistrează achiziția unui loc de mormânt în timpul vieții. *Se bibo* (în latina creștină) înseamnă *se vivo* (în cea clasică), iar *inmerum* (în latina creștină) este pentru *emerunt* (= *au dobândit*) (în cea clasică). Tot aici poate fi remarcată aceeași expresie ca și în ultima, în sensul că defunctul și-a așezat haina de Botez pe mormânt, „depositis stolis suis”.

În continuare, redăm și alte inscripții:

1. „Divinului fiu care a murit. Pentru fiul merituos Covoideo-nus, care a trăit 9 ani, 2 luni, 7 zile. Îngropat pe 28 decembrie. A plecat ca un credincios în pace. Părinții îndurerați au făcut aceasta ca urmare a unei făgăduințe.”

O alta, acum aflată în Luvru și datată A.D. (Anno Domini) 314, glăsuiește despre Micuța Julia care a fost botezată pentru că era pe punctul de a muri și aceasta concordă cu informația din multe alte inscripții:

2. „Părinții au ridicat aceasta pentru Julia Florentina, fiica lor cea mai iubită și nevinovată, care a fost făcută credincioasă. Ea s-a născut păgână în ziua dinaintea nonelor lui Martie, înainte de răsărit, pe când Zoilus era cenzorul provinciei. A trăit optsprezece luni și douăzeci și două de zile și a fost făcută credincioasă în a

---

bucuria veacului luminii, la care noul creștin este chemat și „faptul că a dezbrăcat haina păcatelor, și a îmbrăcat veșmintele curate ale nevinovăției” (Sf. Ambrozie al Milanului, „Despre Sfintele Taine”, cap. VII, 34-35, traducere, introducere și note de Preot Prof. Dr. Ene Braniște, în colecția Părinți și Scriitori bisericești, vol. 53, EIBMBOR, București, 1994, p. 17). După Sfântul Dionisie Areopagitul, acest moment simbolizează că „cel fără podoabe se împodobește și cel fără formă devine frumos, strălucind printr-o viață întru totul luminată” (Dionisie Pseudo-Areopagitul, Ierarhia cerească, ierarhia bisericească, traducere de Pr. Cicerone Iordăchescu, 1932, pp. 86-87).

opta oră a nopții, pe când aproape își dădea ultima suflare. A supraviețuit încă patru ore ... A murit la Hybla, în prima oră a zilei de 25 septembrie...”

Cuvântul botez este rar, dar ceremonia este indicată prin expresii precum „făcut credincios” (*fidelis facta*, ca în nr. 1549 de mai sus), „a primit harul” și „neofit”. Una dintre cele mai vechi inscripții datate care fac aluzie la botez este tipică pentru inscripțiile de mai târziu: nr. 3315, datată Anno Domini 268, din catacomba lui Callistus.

Din numerele 1523-1543 ale lui Diehl, de interes sunt următoarele⁴:

3. 1523 (Salona, sfârșitul secolului al patrulea) – „Pentru Flavia, cel mai drag copil, care, cu mintea sănătoasă, a primit harul [*gratiam consecuta*] cristelniței slăvite în ziua Paștelui și a supraviețuit încă cinci luni după sfântul botez. A trăit 3 ani, 10 luni, 7 zile. Părinții, Flavian și Archelais, pentru pioasa lor fiică. Înfirmarea, pe 18 al lui august”.

5. 1525 (Capua, Anno Domini 371) – „Aici zace Fortunia care a trăit aproximativ 4 ani. Părinții au ridicat aceasta pentru mult iubita lor fiică. Ea a primit (harul) pe 27 iulie... și a murit pe 25 iulie [sic!, evident, meșterul a schimbat datele între ele]. Consuli erau Grațian, pentru a doua oară, și Probus”.

6. 1527 (Roma) – „Băiatul Maurus, vârsta cinci ani și trei luni, a fost îngropat de nonele lui August. El a primit harul la orele două sau trei”.

7. 1528 (Africa de Nord) – „... a primit harul lui Dumnezeu pe 5 decembrie și a trăit în această lume din ziua primirii harului până pe 7 decembrie, când a murit...”.

8. 1532 (Roma, Catacomba lui Priscilla, secolul al III-lea) – „Irene, care a trăit cu părinții ei 10 luni și 6 zile, a primit harul pe 7 aprilie și și-a dat (sufletul) pe 13 aprilie”⁵.

9. 1540 – „Euphronia, fiica lui Euphornius și a mamei sale, ucisă într-un naufragiu. Născută pe 1 noiembrie, a primit harul pe 11 aprilie și a murit pe 1 mai”.

⁴ Citez din studiul lui Everett Ferguson („Inscriptions and the Origin of Infant Baptism”, în *The Journal of Theological Studies*, Volume XXX, Issue 1, 1979), însă nu redau toate epitafurile, ci doar pe cele care fac referire la pruncii și la născuții ce erau botezați și au fost chemați la Domnul la vârste foarte mici – n.n.

⁵ Semnalată și de H.P.V. Nunn, *op. cit.*, p. 36.

Numerele 1477-1507 din lucrarea lui E. Diehl, ca și multe altele, utilizează cuvântul „neofit” (în traducere exactă însemnând „nou plantat” – în Biserică, în obștea creștină – cu înțelesul de „nou botezat”) pentru cei morți. Acolo unde sunt precizate vârstele, cei mai mulți care au murit sunt tineri. Exemplele sunt foarte multe. Vom cita doar câteva care fac referire la copiii și nou-născuții neofiți:

10. 1477 (Roma, Sf. Agnes, în afara zidurilor, Anno Domini 348) – „Flavius Aurelius, fiul lui Leo, minunat înzestrat cu nevino-văția bunătății generoase și a hărniciei, care a trăit 6 ani, 8 luni, 11 zile. Neofit, s-a dus la odihnă (în pace) pe 2 iulie, sub consulatul lui Julius Philip și al lui Sallias...”.

11. 1478A (Roma, Anno Domini 371) – „Pentru Romanus, meritos neofit, care a trăit 9 ani, 15 zile. Să se odihnească în pacea Domnului! Consuli, Flavius Gratian Augustus, pentru a doua oară, și Petronius Probus”.

12. 1481 (Roma, Anno Domini 389) – „Aristo, copil inocent, care a trăit 8 luni, neofit, a plecat pe 4 iunie, Timasius și Promotus fiind consuli”.

13. 1484B (Roma, Cimitirul Cyriacae) – „Pentru Paulinus, neofit, în pace, care a trăit 8 ani”⁶.

14. 1484C (Ravenna) – „Pentru Proiectus, un prunc neofit, care a trăit 2 ani, 7 luni”⁷.

15. 1485A (Roma, Catacomba lui Pontianus) – „Pentru Domițian, un neofit inocent, care a trăit 3 ani, 30 de zile. În mormântat pe 25 mai”.

16. 1485C (Roma, Catacomba lui Praetextatus) – „Pisentus, suflet inocent, care a trăit 1 an, 8 luni, 13 zile, un neofit, în mormântat pe 13 septembrie, în pace”.

17. 1485D (Roma, Muzeul Capitolin) – „Pentru dragul nostru fiu Casiacinus, care a trăit șase ani și 3 zile, neofit, îngropat pe 5 mai. Meritos, în pace”.

18. 1487 – „Pentru Zosimus, care a trăit 5 ani, 8 luni, 13 zile, neofit în Hristos. Donatus, tatăl său, și Justa, mama sa, pentru meritosul lor fiu”.

Neofiții puteau proveni din orice categorie de vârstă: de la 24 de zile (nr. 1497) sau 80 de zile (4462B) până la 42 de ani (1483) sau 59 de ani (3352).

---

⁶Și despre aceasta găsim precizări și la H.P.V. Nunn, *op. cit.*, p. 36.

⁷De asemenea, menționată și de H.P.V. Nunn, *op. cit.*, p. 36.

Puțini dintre cei decedați sunt descriși ca fiind catehumeni, și nu neofiți. Nr. 1508 al lui Diehl (datat Anno Domini 397) se referă la un catehumen de 60 de ani.

19. Nr. 1509 din Roma precizează: „Lucilianus, pentru fiul său Badius Valerius, care a trăit 9 ani, 8 luni, 22 zile, catehumen”. Numărul 1509B se referă la un „învățăcel” care a murit în pace.

Inscripțiile grecești care au fost discutate conturează aceeași imagine.

20. CIG IV. 9810 – „Achillia, o neofită, a adormit în primul său an, în prima lună, pe 24 februarie”.

21. CIG IV. 9866 – „Aici se odihnește Macaria, fiica lui Ioan din satul Nikeratos. A trăit 3 ani, 3 luni, 16 zile. A murit credincioasă, în a 24-a zi a lunii sub al 11-lea consulat al lui Honorius Augustus și al 2-lea al lui Constantius”.

La finalul acestui subcapitol, redăm o inscripție ce transmite un mesaj deosebit de înduioșător, întrucât glăsuiește despre un bebeluș care a trăit numai câteva zile, a renăscut prin botez, pentru ca după aceea să se nască pentru Împărăția cerurilor. Inscripția a fost descoperită între vestigiile vechii cetăți africane Hippo, datând din veacul al IV-lea sau cel târziu al V-lea:

„Hic corpus jacet pueri nominandi
O benedictae puer, paucis te terra diebus
Infantem tenuit celique in regna remisit
Propterea es natus ut caperes tanta renatus”.

Mai precis, inscripția ne precizează că aici odihnește trupul unui binecuvântat copilăș, pe care pământul l-a reținut doar atâta timp cât a fost necesar pentru a-l încredința Împărăției cerurilor. Se pare deci că nu s-a născut decât pentru a se bucura de fericirea cerească, la care a ajuns, născându-se din nou (prin Botez)⁸.

---

⁸ J. Gagé, „Un epitaphe chrétienne d'Afrique”, în *Revue d'Histoire et de Philosophie religieuse*, Strasbourg, Anul IX (1929), Nr. 4-5, pp. 377-378, la † Nicolae, Mitropolitul Banatului, „Pedobaptismul (Botezul copiilor) de-a lungul vremii. Considerații istorice”, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul XCIII (1975), nr. 1-2, p. 142.

Conform inscripțiilor, Mirungerea era administrată imediat după Botez, la care erau prezenți și nașii

DEPOSITVS · PVER · MAVRVS · ANNO
RVM · QVINQVAE · MENSORVM · TRES
NONAS · AVGVSTAS · BIMVS · TRIMVS
CONSECVTVS · EST
P

The *Passionei* Collection at Fossombrone.

„În opinia mea – scrie arheologul italian Orazio Marucchi –, acest lucru trebuie înțeles în sensul că Maurus a fost botezat când a fost *bimus* / *trimus*, adică de doi ani sau trei ani sau cinci ani: el a supraviețuit de fapt până la vârsta de cinci ani și trei luni; a fost îngropat de nonele lui August.” Orazio Marucchi, în opera sa citată deja, *vide supra*, aduce mai departe următoarea explicație, din care reiese că Mirungerea nu se aplica mai târziu copilului, ci imediat după botez. „Nu pot fi de acord cu explicația dată de părintele Scaglia, că Maurus a fost botezat la vârsta de doi ani și confirmat (miruit) la vârsta de trei ani” (Father Scalia, *Notiones arch. Christ.* II. I a, p. 169).

FLORENTIVS · FILIO · SVO · APRONIANO
FECIT · TITVLVM · BENEMERENTI · QVI · VIXIT
ANNVM · ET · MENSES · NOVEM · DIES · QVIN(*que*)
QVI · CVM · SOLIDE · AMATVS · ESSET
A · MAIORE · SVA · ET · VIDIT
HVNC · MORTI · CONSTITVTVM · ESSET · PETIVIT
DE · ECCLESIA · VT · FIDELIS
DE · SAECVLO RECESSISSET

Muzeul din Lateran, sec. al III-lea.

„Florentius a făcut acest monument pentru vrednicul său fiu Apronianus, care a trăit un an, nouă luni și cinci zile. Pentru că a fost foarte mult iubit de bunica sa, când aceasta a văzut că avea să moară, a cerut de la Biserică să fie trecut la credință – adică să fie botezat – și așa să plece din lumea aceasta.”

„Mirungerea (cunoscută cu termenul de *confirmare* la romano-catolici) este completarea botezului; ea a fost administrată imediat după Taina Botezului, într-o parte specială a baptisteriului numită *consignatoriu*⁹, deoarece *signare*¹⁰ însemna atunci Mirungere, cum spunem noi în zilele noastre. Prin urmare, Tertulian spune că la ieșirea din baptisteriu primim ungerea sfântă, «egressi de lavacro perungimur benedicta unctione» (=«am ieșit din apă, [și] am fost unși cu ungerea binecuvântată»). Într-o inscripție de la Tolentino, există o mențiune exactă despre Botez și Mirungere, administrate soțului și soției împreună de către un episcop.”¹¹ Lăsăm inscripția să „glăsuiască”:

QVOS · PARIBVS · MERITIS · IVNXIT ·
 MATRIMONIO · DVLCI
 OMNIPOTENS · DOMINVS · TVMVLVS ·
 CVSTODIT · IN · AEVVM
 CATERVI · SEVERINA · TIBI · CONIVNCTA · LAETATVR
 SVRGATIS · PARITER · CHRISTO · PRAESTANTE · BEATI
 QVOS · DEI · SACERDOS · PROBIANVS ·
 LAVIT · ET · VNXIT

⁹ Locul unde erau miruiți nou botezații. *Consignatoriu* provine de la verbul *consignō*, - *āre*, - *āvi*, *ātum*, care înseamnă: a pune pecetea pe, a semna, a legaliza, a înregistra, a confirma etc. (Theodor Iordănescu, Mariana Diaconescu și Ana-Cristina Halichias, *Dicționar Latin-Român...*, p. 135). În cazul nostru: a mirui; de aceea, și astăzi, s-a păstrat acest înțeles de „pecete”, în cadrul slujbei Botezului, atunci când este unsă persoana nou botezată cu Sfântul și Marele Mir, preotul zice: „pecetea darului Sfântului Duh” (*Molitfelnic*, EIBMBOR, București, 2006, p. 43).

¹⁰ *Signō*, - *āre*, - *āvi*, - *ātum* = a pune un semn, a marca, a însemna, a grava, a pecetlui, a ștampila, a sigila etc. (Theodor Iordănescu, Mariana Diaconescu și Ana-Cristina Halichias, *Dicționar Latin-Român...*, p. 601). Albert Blaise, în *Dictionnaire Latin-Français des Auteurs Chrétiens*, Éditions Brepols S.A., Éditeurs Pontificaux, Turnhout (Belgique), 1954, p. 754, completează sensurile acestui verb și menționează că acesta înseamnă și: a consacra, a iniția într-un anumit rit, a însemna trupul cuiva (cu ceva); a arăta darurile dumnezeiești, a mirunge pe cineva (act rezervat episcopului), Mirungerea; a atesta etc. Leo F. Stelten, în *Dictionary of Ecclesiastical Latin*, Hendrickson Publishers, Massachusetts, 2017, p. 247, mai adaugă, pe lângă celelalte înțelesuri precizate deja, încă unul: a face semnul crucii.

¹¹ Orazio Marucchi, *Christian epigraphy. An Elementary Treatise with a Collection of Ancient Christian Inscriptions mainly of Roman Origin*, translated by J. Armine Willis, Cambridge at the University Press, 1912, pp. 109-110.

La Tolentino.

Uneori, ideea slujbelor combinate ale Botezului și Mirungerii a fost exprimată prin simpla spunere că un frate a fost consacrat, miruit *signatus*, sau mai precis, *signatus*¹² *munere*¹³ *Christi* (= a fost miruit și a primit darurile lui Hristos), ca în inscripția următoare din Bolsena:

NVPER PRAECLARO SIGNATVS MVNERE CHRISTI
QVI QVONDAM DVRA GENITORVM MORTE DIREPTVS
SVSCEPIT GRATOS MELIORI SORTE PARENTES
SED TRAXIT FORTVNA DIEM NEC DISTVLIT HORAM
NAM GENIALI SOLO PRAECLVSIT TEMPORA VITAE
NOMEN ALEXANDRI PATRIAM GENVS
SI QVAERIS HIC EST
HIC VIXIT ANNIS..... III IDVS SEPTEMB

Bolsena. Cimitirul Sfintei Christina.

Observați aici expresia „suscepit gratos meliori sorte parentes” (a primit nași plăcuți / prețioși pentru o soartă mai bună”), referindu-se la *susceptores*¹⁴ pe care îi numim acum „nași”.

D · P
VALE | QVI | LEGERIS | LIBENS | PICENTIAE |
LEGITIMAE | NEOPHYTAE | DIE · V · KAL · SEP
CONSIGNATAE | A | LIBERIO | PAPA
MARITVS | VXORI | BENEMERENTI
DVPLICEM | SARCOPHAGVM | CVM · TITVLIS
HOC · LOCO | POSVIT

¹² *Signatus*, -a = marcat, însemnat clar, expresiv (aici în sens de miruit); *vide* Albert Blaise, *Dictionnaire Latin-Français des Auteurs Chrétiens...*, s.v. *signatus*, -a.

¹³ *Mūnero*, -are = a primi darurile, recompensa cerului; *vide* Albert Blaise, *Dictionnaire Latin-Français des Auteurs Chrétiens...*, s.v. *mūnero*, -are.

¹⁴ *Susceptor*, -oris = cel care primește, protector, apărător, sprijin, ajutător (Albert Blaise, *op. cit.*, s.v. *susceptor*, -oris, și Leo F. Stelten, în *Dictionary of Ecclesiastical Latin...*, s.v. *susceptor*, -oris).

„Sănătate ție celui ce vei citi cu plăcere! Pentru Picentia, o adevărată nou-botezată în ziua a 5-a a calendelor lui septembrie, consacrată (adică botezată și miruită – n.n.) de papa Liberiu. Femeii binecredincioase soțul i-a oferit un sarcofag dublu cu inscripții; în acest loc el a depus-o.”¹⁵ Aceasta a existat cândva la Spoleto, unde a fost transcrisă de Cyriacus din Ancona în secolul al XV-lea. (De Rossi, *Bulletino di Archeologia Christiana*, 1869, p. 23.) În continuare, Orazio Marucchi, în lucrarea sa *Christians Epigraphy*¹⁶, se simte îndatorat să ofere câteva explicații, la care și noi subscriem. Papa Liberius, predecesorul lui Damasus, a fost papă din 355 în 366 e.n., motiv pentru care această inscripție aparține, cel mai probabil, acestei perioade. Deși Papa Liberius a săvârșit Taina Botezului și Taina Mirungerii la Roma, în ajunul Paștelui, în Bazilica din Lateran, nu ar trebui să ne surprindă că această neofită Picentia a fost miruită de Papă la Spoleto. Știm că Liberius a fost exilat dincolo de Alpi în timpul disputei ariene și că trecea și prin Spoleto, căci era în drumul său spre nord, motiv pentru care ar fi putut să administreze Taina Mirungerii chiar pe drum. Este foarte posibil ca numele Liberius să fi fost menționat aici ca mărturie a opoziției sale continue față de arianism. Într-adevăr, a fost acuzat că a acceptat articole ale arianismului și că a fost rechemat din exil de împăratul Constantius pe acel considerent, dar aceasta este o calomnie, deoarece știm că, la întoarcerea la Roma, a avut parte de o primire triumfală, în timp ce anti-Papa Felix, care fusese numit de Constantius, rămăsese aproape fără adepți. Acest lucru nu s-ar fi întâmplat dacă Liberius ar fi aderat la un crez eretic. Mai mult, Liberius, în inscripția sa sepulcrală, este descris drept „campionul Ortodoxiei”, ceea ce nu s-ar fi spus despre el dacă ar fi căzut în ispită ereziei. Inscripția Picentiei este citată cu referință imediată la ritualul Mirungerii, dar are și o importanță deosebită pentru istoria Papei Liberius.

---

¹⁵Sursa acestor ultime cinci inscripții a fost cartea lui Orazio Marucchi, citată deja.

¹⁶Orazio Marucchi, *op. cit.*, p. 112.

Sursa: Pierre Maranget, *Les catacombs de Rome*, Paris, 1935, p. 30.
Stelă Licinia Amias (sec. II).

„Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul celor vii”, adică al creștinilor care și-au vivificat sufletul prin Botez și Euharistie.

Să trecem acum la inscripțiile monumentale care decorau baptisteriile și capelele adiacente¹⁷. Acestea sunt puțin mai recente decât acelea citate mai sus, dat fiind că nu existau bazilici mari în primele secole. Asemenea construcții se ridicau pe timp de pace; așadar, abia în secolele IV și V au apărut inscripțiile monumentale pe marile baptisterii din bazilicile din Vatican, Lateran și Ostia, precum Sfântul Laurențiu din Damaso, Sfânta Anastasia de la poalele Palatinului etc.

Aceste clădiri conțineau anumite inscripții aparținând școlii din Damasus, altele mai vechi, pe când altele datând din perioade mai recente. Totuși, mai există doar câteva exemplare originale, majoritatea fiindu-ne cunoscute doar din colecții. Ne-ar lua prea mult să le prezentăm pe toate, motiv pentru care ne vom mărgini să cităm doar unele dintre cele mai remarcabile.

Una dintre cele mai importante inscripții monumentale legate de botez se păstrează în Colecția din Verdun, care a fost compilată de un pelerin anonim la sfârșitul secolului al VIII-lea. Multe inscripții romane sunt copiate în aceasta în ordine topografică. Așadar, după ce ia o serie de inscripții de pe Via Salaria, pelerinul ajunge la catacomba Priscilla, unde, conform spuselor sale, „isti

¹⁷ Pentru inscripții, vom utiliza lucrarea lui Orazio Marucchi, *op. cit.*, pp. 113-117.

versiculi scripti sunt ad fontes”, adică inscripțiile se găseau în apropierea unui baptisteriu. Se menționează în inscripție semnele vizibile ale harului conferit de botez, după care urmează o aluzie evidentă la tradițiile locale ale Sfântului Petru, care are puterea de a lega și de a dezlega. Forma poemului este frumoasă și bună, iar ideile sunt elevate. Iată cum sună:

*Sumite perpetuam sancto de gurgite vitam;
Cursus hic est fidei mors ubi sola perit.
Roborat hic animos divina fonte lavacrum,
Et dum membra madent, mens solidatur aquis.
Auxit apostolicae geminatum sedis honorem
Christus, et ad coelos hanc dedit esse viam;
Nam cui siderei commisit limina regni
Hic habet in templis altera claustra poli.*

*Primiți (Însușiți-vă) viața veșnică de la izvorul sfânt
Aceasta este calea credinței unde moartea singură piere
Botezul dă puteri dumnezeiești (întărește) sufletele
Și încă toate mădulele le umple de apă¹⁸, sufletul (mintea) fiind
întărită în ape.
Hristos a crescut dubla onoare a scaunului apostolic, și în ceruri i-a
dat acest mijloc de a trăi cu adevărat
Așadar acestuia i s-a dat puterea de a lega și dezlega [păcatele]
în biserici și cheile împărăției cerurilor.*

Primele versuri sunt o invitație la botez: primește – spune poetul – viața veșnică de la izvorul sfânt; aceasta este calea Credinței. Următoarea propoziție, „unde moartea singură piere”, înseamnă că aici moare păcatul care aduce moartea – *per peccatum mors*; de altfel, botezul este considerat drept îngroparea omului vechi, din care să răsară omul cel nou. Versul următor conține o aluzie clară la botez prin imersiune sau prin scufundare în baptisteriu (deci nu prin stropire, așa cum eronat se procedează în romano-catolicism, din Evul Mediu încoace). Versurile conțin o invitație adresată catehumenilor de a veni la botez, precum și o scurtă descriere a efectelor acestuia. Urmează două serii de câte două versuri destul

¹⁸ E limpede că botezul se făcea prin scufundare.

de obscure. Poetul vrea să găsească o corelație între botez și scaunul Sfântului Petru. „Hristos a crescut dubla onoare a scaunului apostolic”. Probabil „dubla onoare” înseamnă dubla putere a lui Petru de a lega și de a dezlega, după cum se sugerează în ultimul vers, în care sunt denumite cheile. Dând această dublă putere scaunului apostolic, Hristos a făcut din acesta modalitatea de a ajunge la Rai; pentru că acela căruia Hristos i-a dat cheile Împărăției Cerurilor este nimeni altul decât cel care aici, pe pământ, mai cu seamă în bazine și în baptisterii, deține dubla putere: de a lega și de a dezlega.

Aceste expresii ar trebui înțelese din perspectiva doctrinei „unei singure Biserici și a unui singur Botez”. Aceeași idee este exprimată într-o inscripție din baptisteriul Vaticanului, prin următoarele cuvinte:

Una Petri sedes, unum verumque lavacrum;

Vincula nulla tenent quem liquor iste lavat.

= *Unul [este] scaunul lui Petru și cu adevărat una [este] baia (botezul)*

Legăturile [păcatelor] nu-l mai stăpânesc pe cel pe care îl spală această apă.

Imediat după inscripția pe care tocmai am menționat-o, Itinerariul din Verdun citează o alta și face următorul comentariu: *Isti versiculi sunt scripti ubi pontifex consignat infantes* = „aceste inscripții au fost scrise unde papa (episcopul) miruia¹⁹ copiii”, adică pe acei copii renăscuți prin botez. Evident, aici este vorba de *consignatorium*, capela de lângă baptisteriu, unde se administra Sfânta Taină a Mirungerii.

O altă inscripție menționează următoarele:

Istic insontes coelesti flumine lotos

Pastoris summi dextera signat oves.

Huc undis generate veni quo Sanctus ad unum

Spiritus ut capias te sua dona vocat.

Tu cruce suscepta mundi vitare procillas

Disce, magis monitus hac ratione loci.

Acolo cei botezați în apă, nevinovați cerești

Ai celui mai de frunte păstor care miruiește oile (credincioșii) care stau în dreapta.

---

¹⁹ În sensul de: „administra Taina Mirungerii”. Să nu fie înțeleasă o simplă ungere cu ulei sfințit.

*Tu ai fost renăscut din apă, vino împreună cu ai tăi aici unde te cheamă
Duhul Sfânt, pentru a primi darurile Sale.
Tu, de îndată ce ai primit crucea, învață să eviți ispitele (furtunile)
lumii
Păstrând mereu vie influența divină a locului [în care ai fost miruns].*

Primele versete ilustrează scopul spațiului utilizat, menționând că acolo neofiții primesc Mirungerea. Marele Păstor este de fapt Papa, pentru că acela era un baptisteriu papal.

În a doua parte, neofiții sunt invitați să-L primească pe Duhul Sfânt. „Tu ai fost renăscut din apă, vino împreună cu ai tăi aici unde te cheamă Duhul Sfânt, pentru a primi darurile Sale.” Aceasta este o invitație adresată neofiților îmbrăcați în robe albe, însoțiți de nași (*susceptores*), care cer Mirungerea în numele neofiților.

Ultima parte conține atenționări pentru cei care tocmai au primit Mirungerea: „Tu care ai primit semnul Crucii”²⁰, adică semnul făcut de episcop pe frunte în momentul Mirungerii, „învață să învingi tentațiile lumii”.

Această aluzie la o anumită tradiție locală se poate referi doar la marea tradiție a Botezului administrat de Sfântul Petru aproape de catacomba Priscilla.

Aluzia la Sfântul Petru l-a făcut pe De Rossi să creadă că inscripția provine din baptisteriul Vaticanului. Dar acest lucru nu este posibil, dată fiind precizia topografică a acestei colecții, care urmează aceeași traiectorie, fără nici o abatere. Mai mult decât atât, compilatorul afirmă că a transcris-o împreună cu celelalte inscripții care se aflau în cimitirul din Priscilla. Așadar, aici se poate

---

²⁰ Odată cu botezul sunt asociate un număr de ceremonii pregătitoare și însoțitoare, unele dintre ele începând cu secolele al II-lea și al III-lea; aceste ceremonii erau importante, dar puse în umbră de simplitatea Tainei. Aceste ceremonii erau: exorcismul sau alungarea diavolului; suflarea asupra candidaților (εμφυσᾶν), ca semn al comunicării Duhului Sfânt, conform Ioan 20, 22; atingerea urechilor („Sacramentum apertionis”), cu exclamația: „Ephphatha!” – din Marcu 7, 34, pentru deschiderea înțelegerii spirituale; semnul crucii făcut pe frunte și piept, ca pecete a ostașului lui Hristos; și, cel puțin în Africa, ofranda de sare, ca emblemă a cuvântului divin, după Marcu 9, 50; Matei, 5, 13; Coloseni 4, 6. Prozeții își asumau în general și un alt nume, conform Apocalipsa 2, 17 (Philip Schaff, *History of The Christian Church*, vol. II *From Constantine The Great to Gregory The Great*, Charles Scribner & CO, New York, 1967, pp. 486-487).

identifica cea mai veche atestare a unui loc special desemnat pentru administrarea botezului.

Mai sunt și alte inscripții cunoscute, din baptisteriul din Lateran. Lateranul, în cele mai vechi timpuri, era lăcașul strămoșesc al nobilei familii a Plautii Laterani. În timpul lui Nero, una dintre aceste familii a fost condamnată la moarte, iar proprietatea lor a fost confiscată, motiv pentru care palatul a trecut în administrația privată a împăratului, devenind unul dintre palatele sale imperiale. În zilele Sfântului Constantin, a fost dat Papei Miltiade, care și-a stabilit reședința aici; bazilica de aici a fost închinată Mântuitorului și a devenit Catedrala din Roma. Palatul a fost la un moment dat locuit de Fausta, soția lui Constantin, care a ordonat construirea baptisteriului în imediata apropiere. De aceea se numea *Baptisterium* sau *Baptismum Constantini*; de aici și legenda conform căreia Constantin a fost botezat aici de către Papa Silvestru, când de fapt a fost botezat înainte de a muri la Nicomedia. Sixt al III-lea a împodobit baptisteriul în secolul al V-lea și a adăugat inscripția pe arhitrava octogonală din marmură.

Printre alte inscripții din baptisterii, nu trebuie să uităm de acelea din *extra moenia* (în afara zidurilor cetății) a Sfântului Pavel, unde se afla și o capelă pentru mir, pe lângă un baptisteriu. O altă inscripție legată de botez se afla în Biserica Sfânta Anastasia, de la poalele Palatinului, care a fost probabil biserica parohială a Palatinului în secolele al IV-lea și al V-lea.

A existat un baptisteriu și în Bazilica Sfântului Laurențiu din Damaso, inscripție care se regăsește în Colecția din Verdun, în care Biserica este denumită *S. Laurentius in Prasina*.

Se cunosc multe alte inscripții din aceeași clasă pe care le-aș putea cita aici. Dar nu aș vrea să lungesc prea mult acest capitol prin citate care sunt destul de ample. În schimb, cei interesați să descopere mai multe inscripții de acest fel pot consulta *Inscriptiones* a lui G.B. de Rossi, vol. II, unde se pot găsi ușor la rubrica „Baptisteria eorumque epigrammata”.

Încheiem acest subcapitol prin lansarea unei exortații la meditație. Următoarele rânduri aparțin unui părinte de la Sfântul Munte Athos, din Grecia, care subliniază cât de importantă este pentru copilul sau adultul care se botează ungerea imediată cu Sfântul și Marele Mir. „Dacă Sfânta Euharistie este o împărtășire de Hristos, Taina Mirungerii este o împărtășire de Duhul Sfânt. Orice creștin

ortodox uns la Botez cu Sfântul Mir primește asupra sa pecetea sfântă a Mângâietorului. Din acel moment Duhul Sfânt se așază în el ca o sămânță cerească. Dacă găsește pământ bun și aer blând, El germinează, crește și se face *copac mare* (Luca 13, 19) cu frunze, flori și fructe paradisiace. Apoi, înăuntrul credinciosului se petrec bucurii de nedescris, pe care mintea omenească nu și le-a imaginat vreodată și *care la inima omului nu s-au suit* (I Corinteni 2, 9)²¹.

Puritatea și înflăcărarea credinței, forța nădejzii în Hristos și transfigurarea vieții prin Botez

Precum am putut lesne observa, inscripțiile, atât de convenționale și blânde, evocă puțin interes interpretativ. Totuși aceste simboluri puternice și declarații simple de credință sunt ultimele cuvinte pe care cei care au fost îngropați aici sau rudele apropiate – în cazul unor copii – le-au comandat a se inscripționa. Ele sunt ultimele mesaje comunicate de oameni ale căror oseminte, împreună cu cele ale generațiilor succesorilor lor, s-au transformat demult în praful din casele de rocă ce le găzduiau. Mormintele și inscripțiile lor poartă urmele culturii și ale oamenilor care le-au produs, dar și problemele profunde, panumane ale vieții și morții, ale mortalității și nemuririi. Speranțele și temerile lor erau ale lor, dar sunt și ale noastre. Însă mărturia lor este armonioasă și completă. Nu lasă loc pentru scepticism sau îndoială. Nu există contradicții în ea.

Construcția catacombelor, lucrările de pictură găsite în ele, inscripțiile mormintelor, toate se unesc pentru a da dovadă de simplitatea credinței, puritatea doctrinei, forța sentimentului, schimbarea vieții pentru majoritatea membrilor Bisericii lui Hristos din secolele primare. O Lumină venise în lume, de fapt Lumina lumii, Hristos Domnul, și pasajele întunecate ale cimitirelor subterane erau luminate de ea și își manifestau strălucirea. „Oriunde a ajuns Lumina, cuvântul a fost umanizat și purificat. După secolul al IV-lea, textele inscripțiilor au suferit mari schimbări. Ele devin mai puțin simple; manifestă mai puțină credință și mai mult lumes;

---

²¹ Atanasie de la Grigoriu, în Arhimandritul Heruvim Karambelas, *Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos*, vol. I, traducere de Felix Trușcă și Cornel Savu, Editura Deisis, Sibiu, 1997, p. 81.

superlativele abundă în ele; iar dorința de a fi sentimentali se afișează în abundența de cuvinte.”²² Dacă dăm secolele înainte și ajungem în contemporaneitate, vedem o diferență uriașă între aceste epitafuri creștine timpurii și cele de astăzi. Cele străvechi centrează atenția pe Dumnezeu, pe credința în Hristos și pe speranța în viața veșnică, pe pacea cerească, pe rugăciunea pentru cel chemat la Domnul etc., aceasta relevând de fapt preocupările lor spirituale, ceea ce aveau ei mai scump fiind credința în Dumnezeu și așteptarea vieții cerești, pe când cele din zilele noastre focusează atenția pe om și pe ceea ce a săvârșit în viață, pe funcția sau funcțiile deținute etc. Chiar mai mult decât atât, unele nu au aproape nimic în comun cu creștinismul și cu nădejdea mântuirii, spre exemplu: „Ex nihilo, nihil”, „A trecut în neființă” – expresie total greșită, aflată, din nefericire, în uzanța jurnaliștilor. Altele sunt anodine: „Regrete eterne” – omul nu trăiește veșnic aici, deci nu poate regreta etern; „Moartea – sfârșitul tuturor drumurilor”, „Moartea – sfârșitul tuturor întrebărilor” – sunt la fel de banale și pot fi înțelese și că moartea este, în viziunea unora, un final, un *terminus*, și nu o trecere, o punte între două lumi: lumea aceasta și cea din viața viitoare. Unele epitafuri sunt patetice, însă nu pomenesc nimic de cele spirituale și de viața în Dumnezeu, revelând de fapt o viață secularizată, neinfuzată de credință, a semenilor noștri. Am observat că cei vechi notau, pe lângă numărul anilor și lunilor de viață, și numărul zilelor cu care Dumnezeu i-a binecuvântat în această lume; vedeau, așadar, viața ca un dar prețios oferit de Bunul Dumnezeu, chiar dacă unii dintre pruncii lor trăiau puțini ani pe acest pământ, uneori doar câteva luni sau câteva zile, precum am văzut.

„De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3, 5)

Din moment ce inscripțiile sunt epitafuri, primirea botezului trebuie că era considerată o importantă etapă de pregătire pentru viața de apoi. După cum indică inscripțiile, „apropierea morții constituia ocazia pentru botez. Mulți copii trebuie să fi murit nebotezați,

²² „The catacombs of Rome”, în *The Atlantic Monthly*, Nr. 2, 1858, p. 139. Autorul acestui studiu nu este trecut în revistă. Se pare că a dorit să rămână anonim.

așa că necesitatea botezului la scurt timp după naștere a devenit puternică. Aș sugera că textul biblic de la Ioan 3, 5 (*De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu*) a furnizat baza biblică pentru preocuparea creștină legată de viața de apoi a copiilor. Această autentificare constituia textul baptismal favorit al secolului al II-lea²³. Într-adevăr, acest text biblic a fost și a rămas un fundament teologic puternic pentru botezul pruncilor. Sfântul Nicolae Cabasila ne insuflă convicțiunea în legătură cu cei care au fost botezați și au fost chemați la Domnul la scurtă vreme după botez, că pe aceștia îi va încununa Mântuitorul cu laurii biruinței, chiar dacă nu au avut timp de luptă duhovnicească pentru împărăția cerească. „În nespusa Lui iubire de oameni, cu toate că El singur a făcut toate pentru mântuirea noastră, Domnul ne-a dat și nouă o parte din lucrarea prin care ne dobândim slobozenia aceasta, care constă în credința că prin Botez ne vom mântui și că vrem să ne apropiem de această mântuire, așa că mântuirea întreagă ni se socotește ca un rod al strădaniilor noastre, încât se pare că Însuși Domnul Se simte dator să ne umple de atâtea binefaceri. Și lucrurile merg până acolo că dacă s-ar întâmpla să murim îndată ce am primit Botezul, neducând cu noi decât pecetea darului primit prin el, chiar și atunci ne-ar încununa Mântuitorul cu laurii biruinței, întocmai ca și când noi înșine ne-am fi oștit pentru împărăția cerească.”²⁴

Știm cât de multe sunt darurile botezului. Deși mulți gândesc că singurul dar pe care îl oferă este iertarea păcatelor, noi botezăm pruncii, nu numai din această rațiune, ci ca să poată primi și ei darurile sfințeniei, virtuții și ale înfierii, ca să poată deveni fii ai lui Dumnezeu și lăcașuri de sălășluire ale Sfântului Duh. Dacă nu sunt botezați, nu pot primi Sfânta Împărtășanie, deci cea mai deplină unire a lor cu Dumnezeu în lumea aceasta nu se poate realiza.

Concluzia inevitabilă pe care o putem trage din aceste adevăruri este că, din moment ce unul dintre efectele botezării pruncilor este că aceștia, prin botez, devin membri ai Bisericii, cu alte cuvinte, devin *mădulari* ale trupului mistic al lui Hristos, sunt uniți cu El, Capul lor și pot primi Sfânta și Dumnezeiasca Euharistie, atât timp cât

²³ Everett Ferguson, *op. cit.*, p. 45.

²⁴ Sf. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, studiu introductiv și traducere din limba greacă de Pr. Prof. Teodor Bodogae, EIBMBOR, București, 1997, p. 65.

aceste beneficii nu le-au fost acordate, pruncii se află în pericol de a nu intra în Împărăția cerurilor.

Sfântul Grigorie de Nyssa își atenționează contemporanii, subliniind că moartea nu-i rânduie să vină la un soroc anumit al vârstei și nici nu se sperie de cei care sunt încă în floarea vârstei ca și cum puterea ei s-ar dovedi numai asupra celor bătrâni. Despre acest lucru „destule învățăminte îți pot da chiar și bolnavii pe targă, oameni de orice vârstă și așa după cum se întâmplă, azi pe un bătrân, mâine pe unul în floarea vârstei sau june chipeș, iar în altă zi unul cărui abia îi mijiseră mustățile; o dată un bărbat robust și în plină putere, altădată o tânără care nici n-a ajuns să guste plăcerile vieții.

Când vedem astfel de lucruri să ne convingem cât de nesigure sunt toate pe pământ!

Mereu văd că simțindu-și sfârșitul aproape ori văzându-se amenințat de un cutremur de pământ, de o foamete sau de ciumă ori văzându-se căzut pradă vreunui atac dușman: toți aceștia aleargă spre vasul de botez de teama ca nu cumva să plece dintre oameni fără să-și fi primit iertare... să nu te mai încapățânezi amânând mereu primirea Botezului, amânând acest lucru de la o zi la alta și călcându-ți mereu făgăduințele făcute, pentru ca să nu ți se potrivească spusele Sfântului Ioan Botezătorul când vorbește de *pui de năpârcă* și de vipere surde (Matei 3, 7), care-și astupă urechile sau securea ascuțită care stă la rădăcina pomului amenințându-l cu tăierea (Luca 3, 9). Când este vorba să alegem între două rele, este de preferat să te învrednicești de baia cea mântuitoare, chiar dacă ajungi după aceea să cazi din nou în păcat, decât să-ți sfârșești zilele înainte de a te fi împărțit din harul Botezului. Căci s-ar putea ca păcatul săvârșit de cineva să nu mai poată fi iertat, iar pentru omul drept credința în blândețea judecătorului este o mare forță, în schimb pentru cel nebotezat hotărârea limpede și definitivă exclude cu totul orice mântuire. Pentru că dacă vei auzi glasul nemincinos care va zice: *Amin, amin, zic vouă: dacă nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă Împărăția lui Dumnezeu*, nimic bun nu se poate aștepta pentru cei care nu s-au familiarizat cu lucrarea Sfintelor Taine. Pentru că, într-adevăr, de ce iertare ar putea avea parte cei care n-au vrut să știe de mila Împăratului, care n-au primit zăpis că li s-au iertat greșelile, care n-au căzut la pământ înaintea lui Dumnezeu, îmbrățișându-L pentru că i-a făcut liberi, făgăduindu-le că tocmai pentru acest lucru S-a pogorât din cer, ci

dimpotrivă, în loc să-L cinstească, L-au batjocorit, arătându-se nevrednici de darurile pe care li le-a gătit.”²⁵ Sfântul Vasile cel Mare este de părere că cel care n-a fost botezat nu-i luminat; iar fără lumină „nici ochiul nu poate vedea pe cele ale sale, nici sufletul nu poate contempla pe Dumnezeu”²⁶.

Cât de mare importanță dădeau botezului Părinții bisericești și creștinii pioși din vechime, putem observa din minunata și răscolitoarea de suflet întâmplare istorisită de Sfântul Anastasie Sinaitul (cca 630 – † 700) și consemnată de cei care au alcătuit *Pateticul*, alături de alte fapte minunate ale Părinților pustiei:

„Cuviosul și taumaturgul Anastasie Sinaitul al nostru ne-a istorisit o poveste stranie și minunată zicând:

Odată când m-am aflat în Laodiceea Siriei, lângă Muntele Liban, vis-à-vis de Gavthison am auzit de la părinții de acolo un fapt minunat.

Exista acolo, se spune, un oarecare preot ce murise cu doi ani înainte. Într-o noapte s-a dus acolo un om și i-a cerut în mare grabă să se scoale și să meargă să îi boteze pruncul care era amenințat să piară din moment în moment.

S-a ridicat, prin urmare, preotul din patul său și a început de îndată să rostească rugăciunea Sfântului Botez. În timp ce se pregătea apa și Sfântul Mir și în timp ce preotul continua slujba începută, copilul muri nebotezat.

Preotul l-a luat atunci pe copil, l-a așezat în fața cristelniței și a spus: «Ție, îngerului meu împreună lucrător, spun, cu puterea aceea pe care ne-a dat-o nouă, preoților, Hristos ca să legăm și să dezlegăm în cer și pe pământ, întoarce sufletul acestui copil înapoi în trup ca să se boteze, deoarece nu l-ai trimis ca să îl iei nebotezat! Pentru că știe Dumnezeuul tău, Care este și al meu, că nu am pierdut deloc timpul, ci cum m-am trezit am început de îndată slujba Botezului». Cu aceste cuvinte ale preotului către înger, a înviat copilul, l-au botezat și imediat a adormit în Domnul.

Când am auzit acestea am socotit că nu este drept ca să le ascund, ci ca să le scriu pentru slava și cinstea marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și pentru folosul ascultătorilor.

²⁵ Sf. Grigorie de Nyssa, „Împotriva celor care amână botezul”, traducere de pr. prof. dr. Teodor Bodogae, în *Altarul Banatului*, anul III (XLII), 1992, pp. 99, 102.

²⁶ Sf. Vasile cel Mare, „Omilii și cuvântări”, omilia a XIII-a, I, traducere, introducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, în colecția *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 17, EIBMBOR, București, 1986, p. 488.

Nimeni, prin urmare, să nu judece pe slujitorul Domnului, chiar dacă l-ar vedea căzând în vreo greșală. Deoarece, dacă cuvântul preotului este valabil pentru îngeri, cu atât mai mult este valabil pentru oameni.”²⁷

Everett Ferguson opinează că „se poate considera că textul de la Ioan 3, 5 privează orice persoană nebotezată de o viață veșnică în ceruri. Botezul constituia ritualul care asigura o viață de apoi binecuvântată. Cererea din partea părinților (sau a unui bunic, precum anterior) de a se administra botezul unui copil grav bolnav devenea firescă și greu de refuzat. Chiar și un oponent al botezului pruncilor precum Tertulian pare să fi acceptat botezul de urgență ca practică obișnuită. Tertulian se afla la momentul în care unii insistau să se extindă măsura de urgență și la alte circumstanțe. Nu este ceva neobișnuit ca procedurile de urgență să devină practică regulată. Considerăm că aceasta este ce s-a întâmplat aici. Dacă botezul era o precauție necesară înaintea morții, ar fi fost ușor să se transforme măsura de precauție într-una obișnuită, în special când obține sprijinul unor puternice rațiuni teologice. Prin urmare, inițiativa în botezul pruncilor era de partea părinților copiilor bolnavi care solicitau Bisericii ca aceștia să nu moară nebotezați. Din recunoștință, acești părinți înregistrau actul botezului pe inscripția de la mormânt”²⁸.

Practica botezului înaintea morții a exercitat influență în două direcții. Asocierea botezului cu momentul morții putea determina amânarea botezului până la sfârșitul vieții, astfel încât beneficiile sale mântuitoare să poată fi aplicate întregii vieți. Astfel a apărut amânarea botezului, care devenise o problemă în secolul al IV-lea și pe care știm că Sfinții Părinți au combătut-o. Astfel, mulți dintre Sfinții Părinți și Scriitori bisericești din secolul al IV-lea au regretat profund faptul că au fost botezați abia la vârsta maturității, însă la momentul botezului lor nu exista amenințarea unei morți iminente, nefiind deci, în cazul lor, vorba despre un botez de urgență. Știm bine că au lansat emoționante exortații familiilor în a-și boteza copiii la o perioadă foarte scurtă după naștere.

Pe de altă parte, dorința de a muri botezat sau dorința de a-și vedea copiii murind botezați putea exercita o influență în direcția

---

²⁷ *Pagini necunoscute de Pateric*, Editura Cartea Ortodoxă, Galați, 2011, pp. 46-47.

²⁸ Everett Ferguson, *op. cit.*, pp. 45-46.

opusă. Rata înaltă de mortalitate a nou-născuților în lumea antică, pentru care inscripțiile creștine aduc o mărturie plină de durere, „încuraja practica botezării la scurt timp după naștere, ca asigurare, indiferent de ce rezerva viitorul. Inscripțiile sugerează că în sentimentele umane vom găsi originea reală a unei practici care, mai târziu, avea să obțină un sprijin teologic atât de semnificativ”²⁹.

Apoi, analogia cu circumcizia din Vechiul Testament a contribuit și ea. În acest sens, Sfântul Vasile cel Mare scrie: „Prin botez a intrat Israil în pământul făgăduinței. Tu, însă, cum ai să te reîntorci în paradis fără să fii pecetluit prin botez?”³⁰. Puternicul accent pe necesitatea botezului și pe faptul că „Salus extra Ecclesiam non est” (Sfântul Ciprian al Cartaginei, epistola 72), adică „în afara Bisericii nu există mântuire”, au confirmat această tendință. „Odată ce practica și-a făcut debutul, a fost normal să se extindă aplicarea sa și la cazurile în care boala nu era implicată. Astfel că botezul pruncilor s-a generalizat. Pe de altă parte, botezul la momentul morții poate fi extins și în cealaltă direcție, spre finalul vieții, ca în secolul al IV-lea.

Prima poruncă ecleziastică de a boteza pruncii este inclusă în *Constituțiile apostolice* din secolul al IV-lea, cap. VI, 15: „Botezați-vă copiii și aduceți-i să fie hrăniți și povățuiți de Dumnezeu. Pentru că El ne spune: *Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți* (Marcu 10, 14)”³¹.

---

²⁹ *Ibidem*, p. 46.

³⁰ Sf. Vasile cel Mare, *op. cit.*, omilia a XIII-a, II, p. 490.

³¹ Everett Ferguson, *Early Christian Speak. Faith and Life in the First Three Centuries*, Sweet Publishing Company, Austin Texas, 1971, p. 63.